

Mark Abraham

När kapitalismen havererar, hyllar högern Marx

Under sommaren, när världens ekonomiska återhämtning avstannade och eurozonen och USA:s skuldbekymmer skapade panik på de globala aktiemarknaderna, miss-tröstade en massa högerkommentatorer så mycket om kapitalismen att de dammade av sina universitetsdagars exemplar av Karl Marx och bläddrade i volymerna för ledtrådar om vad det som var gålet med världsekonomin.

George Magnus, ekonom på UBS-banken och kolumnist för *Bloomberg*, skrev en artikel i augusti med titeln *Ge Karl Marx en chans att rädda världsekonomin*:

”Beslutsfattare som kämpar med att förstå den skur av finansiell panik, protester och andra sjukdomar som drabbar världen gör klokt i att studera den sedan länge avdöde ekonomen Karl Marx' arbeten ... Marx satte fingret på paradoxen med överproduktion och underkonsumtion: ju fler människor som förpassas till fattigdom, desto mindre kommer de vara förmögna att konsumera alla de varor och tjänster som företagen producerar. När ett företag minskar kostnaderna för att öka intäkterna, är det smart, men när de alla gör det, undergräver de inkomstbildningen och den effektiva efterfrågan de förlitar sig på för intäkter och vinster.

Som Marx uttryckte det i *Kapitalet*: 'Den yttersta grunden till alla verkliga kriser förblir alltid massornas fattigdom och begränsade konsumtion'.”¹

Den amerikanske ekonomen Nouriel Roubini, som liksom Magnus var en av ett fåtal som förutsåg kreditkrisen, anslöt sig:

”Så Karl Marx, tycks det, hade delvis rätt i att hävda att globaliseringen, finansiella intermediärer [t ex banker, investmentbanker och försäkringsbolag ö.a] som löper amok, och omfördelning av inkomster och förmögenheter från arbete till kapital kan leda kapitalismen till att destruera sig själv (även om hans åsikt att socialismen skulle vara bättre har visat sig felaktig). Företagen skär bort jobb eftersom det inte finns tillräckligt med slutlig efterfrågan. Men att skära bort jobb minskar löneinkomster, ökar ojämlikheten och minskar den slutliga efterfrågan.”

Samuel Brittan, *Financial Times* grå eminens, skjuter in:

”Vad menade Marx med kapitalismens motsättningar? I grund och botten att systemet producerar ett ständigt växande flöde av varor och tjänster, som en utarmad proletariserad befolkningen inte har råd att köpa. För cirka 20 år sedan, efter det sovjetiska systemets sönderfall, skulle detta ha förefallit omodernt. Men det behöver granskas på nytt, efter ökningen av koncentrationen av förmögenheter och inkomster. ...”

Och som för att bevisa hur långt denna självtvivlets smitta hade spridit sig, funderade tory-magnaten och ex-*Daily Telegraph* redaktören Charles Moore: ”har vänstern rätt trots allt? Ni förstår, en av vänsterns tyngsta argument är att det som högern kallar ”den fria marknaden” faktiskt är en fälla. De rika driver ett globalt system som tillåter dem att ackumulera kapital och betala lägsta möjliga pris för arbetskraft. Den frihet som resulterar gäller endast gäller dem.”

Naturligtvis finns det flera saker dessa förståsigpåare har fått om bakfoten när de citerar Marx. För det första var inte Marx bara en vänsterreformist som trodde att en god dos av omfördelning av välståndet skulle stötta upp efterfrågan och därmed rädda kapitalismen från sig själv genom att tillhandahålla en marknad för varor och en andel i samhället för alla dem som exploateras av det.

Svaret från Roubini, Magnus, Brittan m.fl. är att stimulera efterfrågan. Som Brittan säger:

¹ Marx, *Kapitalet*, tredje boken, kapitel 30 – Red

”Om det enda som är fel med kapitalismen är otillräcklig massköpkraft, då är verkligen botemedlet det helikopternedsläpp av pengar som Milton Friedman föreställde sig. För detta behöver vi inte så mycket en politisk som en intellektuell revolution, nämligen störtandet av budgetbalans-fetischen.”

Marx lokaliserade inte källan till kapitalismens kriser i den skeva fördelningen av belöningar. Snarare hade kriserna sina rötter i produktionen av mervärde där bossarnas ändlösa sökande efter högre vinster paradoxalt nog ledde dem till att från fabrikena driva ut den enda källan till dessa vinster – arbetarna.

På egen hand var löneökningar på vinstens bekostnad inget svar på kapitalismens sjukdomar, eftersom det skulle med tiden urholka vinster och investeringar, och bana väg för ytterligare kriser, så länge som produktionen var baserad på privat ägande av produktionsmedlen. Och det är därför de olika reformistiska och keynesianska lösningar på krisen som lagts fram av vänsterinriktade ekonomer och även vid tillfällen Labourpartiet inte kommer att lösa kapitalismens återkommande kriser.

Marx' svar på detta dilemma var revolutionerande. Han försökte inte att i det oändliga balansera förhållandet mellan lönearbete och kapital, han sökte att avskaffa detta förhållande helt och hållet.

I hans vision måste arbetarklassen ta den politiska makten från kapitalistklassen och dess politiker och med denna makt omorganisera produktionen och distributionen på ett sätt som var fritt från vinstmaximerings-motivet, och ersätta den med en som bygger på en uppskattning av behov och ekologisk hållbarhet.

En demokratisk omstrukturering av samhället från toppen till botten, där uppdelningen mellan ekonomi (arbetsplatsen) och politik (att då och då rösta på parlamentsledamöter som inte kan ställas till svars) avskaffades och i stället ersattes med att arbetskraften spelar en aktiv roll i bestämmandet av båda, genom att bli politiskt engagerade medborgare på arbetsplatsen.

Det återstod för senare marxister, som Lenin och andra, att exakt redogöra för vad det skulle innebära för karaktären och formen av staten och den representativa demokratin.

Men det faktum att de desillusionerade kommentatorerna känner att de kan hålla upp Marx mot ljuset utan fruktan, beror på att arbetarrörelsen i Storbritannien [och andra länder ö.a] har en lång väg att gå innan den vägleds i sin verksamhet av Marx' revolutionära idéer.

Först när den miljon-hövdade arbetarklassen smälter samman med dessa idéer och tvingar sina slutsatser på sina härskare kommer Marx' idéer bli ett verkligt hot mot den etablerade ordningen. När den dagen närmar sig kommer frustrerade förståsigpåare och analytiker inte vara så ivriga att rekommendera Marx för sina läsare.

(Översatt från Permanent Revolution av Socialistiskt Alternativ 091011)